

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

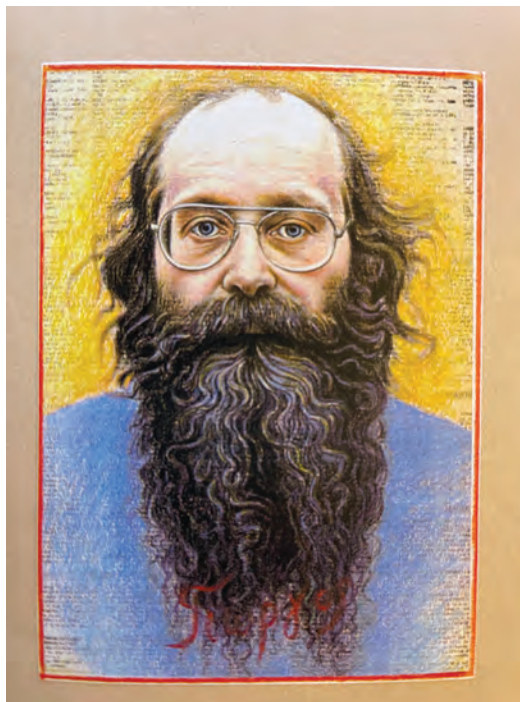
Γιώργος Βασιλακόπουλος

«Μόνο ένα υποκείμενο που περιλαμβάνει όλα τα ατομικά υποκείμενα είναι ικανό να αγκαλιάσει την κοινωνία ως σύνολο»
Durkheim

Τα Ποιήματα, ένα λιγосέλιδο βιβλιαράκι με κόκκινο εξώφυλλο που κυκλοφόρησε στη Μεμβούρνη το 1979 όπως είπαμε, έκανε εντύπωση από την πρώτη στιγμή, διότι δεν κατατρώχεται από τη συννηθισμένη θανατερή νοσταλγία για τη χώρα καταγωγής που βρίσκουμε στην ποίηση της μετανάστευσης γενικά. Στην πρώτη εκείνη ποίησή του, δεν εκφράζεται κάποιος σταθερός γεωγραφικός πολιτισμικός χώρος, για να λειτουργεί σαν ομφαλός έλξης ή απώθησης. Ο δικός του χώρος εκδίπλωσης των συναισθημάτων από την αρχή στην ποίησή του, είναι ο χώρος της κοινωνικής αλλαγής. Αυτός ο αγωνιστικός χώρος προξενεί στον ποιητή αυτής της λιγосέλιδης ποιητικής συλλογής, την αισιοδοξία και την ανάταση - αλλά περιέργως από την αρχή - και την απαισιοδοξία και την κούραση.

Την ποίηση του Βασιλακόπουλου, την βλέπουμε να αναπτύσσεται τον πρώτο καιρό μέσα σ' αυτό το κοινωνικό περίγραμμα, όπου ο πολιτικοποιημένος μετανάστης ψάχνει να αναδιατάξει τη νέα του ταυτότητα μέσα στον ταξικό αγώνα, στη συσπείρωση και στην αλληλεγγύη.

Για να καταλάβουμε τη θέση που παίρνει η ποίηση του Βασιλακόπουλου την περίοδο αυτή, και για να έχουμε ένα γενικό σχήμα, με βάση το οποίο θα μπορούσαμε να δούμε την ποιητική και καλλιτεχνική παραγωγή στη μετανάστευση από το 1970 και μετά, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε την αλλαγή που πραγματοποιείται εκείνη την εποχή, με την υποβάθμιση της ταξικής συνείδησης μέσα στην κοινωνία και συνακόλουθα την κάμψη της εργατικής λογοτεχνίας, ή της λογοτεχνίας της διαμαρτυρίας. Ήταν η περίοδος, που στον τομέα της παραγωγής, ο αυτοματισμός που έφερνε η τεχνολογία συρρίκνωνε την βιομηχανική εργατική τάξη, ενώ έσπρωχνε τους εργαζόμενους στους τομείς παροχής υπηρεσιών για να αποκτήσουν εκεί συνείδηση μεσαίας τάξης. Τα εργασιακά δικαιώματα που αποκτήθηκαν με αγώνες μεταπολεμικά, μπήκαν σε πορεία ελάττωσης με την έλευση της πολιτικής του θατσερισμού, που απλώθηκε με το τέλος της δεκαετίας του '70 σε όλο τον κόσμο. Όμως ακόμα εκείνη την εποχή, το κλίμα πολιτικοποίησης μέσα στους Έλληνες μετανάστες ήταν έντονο,

Πορτραίτο του Γιώργου Βασιλακόπουλου από τον Γιώργο Μιχελακάκη

καθώς ερχόντουσαν από μια χώρα με φρέσκιες τις δυσμενείς εμπειρίες από την δικτατορία στην Ελλάδα, οι οποίες έδιναν έτσι μια μικρή παράταση στην επιβίωση της αγωνιστικής και ταξικής συνείδησης, κάνοντας κάποιους να μην βλέπουν το ελλαδικό παρελθόν εξιδανικευτικά και με τα ματογυάλια της ελληνικής εθνικής ιδεολογίας.

Αυτή την εποχή, οι μετανάστες έμοιαζαν σαν τους ήρωες του Gibbon που ξεκινούσαν από τις αγροτικές περιοχές μιας βουνίσιας χώρας και κατέληγαν στους δρόμους των πόλεων, των διαδηλώσεων και των διεκδικήσεων. Ήταν αγώνες που τουλάχιστον για μια μερίδα μεταναστών, κυρίως γύρω από την αριστερά, βοηθούσαν στην αποτίναξη της συνείδησης του «ξένου» και του «υποτακτικού» για μια πιο ισότιμη και δίκαιη κοινωνία. Την ποίηση του Βασιλακόπουλου, την βλέπουμε να αναπτύσσεται τον πρώτο καιρό μέσα σ' αυτό το κοινωνικό περίγραμμα, όπου ο πολιτικοποιημένος μετανάστης ψάχνει να αναδιατάξει τη νέα του ταυτότητα μέσα στον ταξικό αγώνα, στη συσπείρωση και στην αλληλεγγύη. Αυτή η πίστη στην αλληλεγγύη, θα του δη-

μιουργήσει την πεποίθηση ότι αυτή αποτελεί οντολογικό χαρακτηριστικό του ανθρώπου, και θα αποκτήσει μονιμότητα για να αποτελέσει δείκτη σε μια ιστορία ζωής, η οποία έκτοτε στα σκαμπανεβάσματά της θα ωθείται στην λύτρωση που προσφέρει η ποίηση από τη μια και η φιλοσοφία από την άλλη.

Όταν αργότερα η πίστη στην αλληλεγγύη θα δεχτεί χτυπήματα, θα οδηγηθεί στην προσπάθεια ανάκτησης της Ιστορίας μέσα από τη φιλοσοφική θεώρηση κατανόησης του κόσμου. Η ποίησή του, ενώ ξεκίνησε ως πλημμυρίδα βεβαιότητας και ενθουσιασμού που τροφοδοτήθηκε από το αίσθημα αλληλεγγύης μέσα στην αριστερά, με το πέρασμα του χρόνου γύρισε σε πένθος και θρήνο, καθώς φάνηκε πως η εργατική τάξη δεν ήταν η εκλεκτή της ιστορίας. Έτσι ενώ στο Κάτω από ξένους ουραμούς του Δούκα όπως είδαμε, υπάρχει μια κρυμμένη ελεγειακή νότα, στο έργο που θα δημιουργήσει ο Βασιλακόπουλος τα κατοπινά χρόνια η ποίηση θα λειτουργήσει ως ορμητικός θρήνος. Η ποίηση του όπως και η ζωγραφική του Παπαλιώζη, δεν έγινε από τη θέση του ανθρώπου που ευκαιριακά αισθήματα δίνουν την πρωτοκαθεδρία στη θεματογραφία. Στο έργο των καλλιτεχνών αυτών, η θεματογραφία δεν απλώνεται στα εφήμερα της καθημερινότητας, αντίθετα εστιάζει με εμμονή στα μόνιμα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης κοινωνίας. Αυτό άλλωστε είναι και το κύριο χαρακτηριστικό της τέχνης που πάει βαθιά τον προβληματισμό και τελικά διασώζεται.

Στην ποίηση του Βασιλακόπουλου από την πρώτη εκείνη συλλογή με τίτλο Ποιήματα, μέχρι και τα πιο πρόσφατα έργα του, παρακολουθούμε την πορεία της αλληλεγγύης από την αισιοδοξία στην απαισιοδοξία, από τις απεγνωσμένες διερωτήσεις των αιτιών της ήττας στο παρελθόν, μέχρι την αναζήτηση επιβεβαιώσεων της αξίας της ελπίδας στο σήμερα. Η ποίησή του παραμένει αμετακίνητη από την αρχή επάνω σε αυτό το πεδίο.